ИҚТИДОР

5

ФАН

XODIMLAR BO'LIMI

tarbiyasida va ayniqsa ularning milliy dunyoqarashi kengayishida bitmas-[illegible] xazinadir. Ularni ibrat-namuna qilib ko'rsatish orqali yoshlar ongida [illegible] insonparvarlik fazilatlari yanada yuksaladi: – mardlik; – botirlik; – [illegible] mehnatsevarlik; – kattalarga hurmat va kichiklarga izzatda bo'lishlik; – [illegible] muhabbat tuyg'ulariga sadoqatli bo'lishlik va shu kabilar.

Demak, milliy xususiyatlarimizga mos tarbiyani olgan va [illegible] O'qituvchilarning kasbiy sifatlari muntazam ravishda kamol topib [illegible] hamda ularning dunyoqarashi ham unga mos ravishda yuksalib boradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1.Abu Nasr Farobiy. Fozil odamlar shahri. –Toshkent: Abdulla Qodiriy [illegible] *xalq merosi nashriyoti, 1993. –224 b.*

2.Abdurahmonov A. Saodatga eltuvchi bilim. –Toshkent: Movarounnahr, 2002. –[illegible]

TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION YONDOSHUV DAVR TALABI

Sh.Shakarboyeva – JDPI o'qituvchi[illegible]

U.Usanov, A.Ravshanova – JDPI talaba[illegible]

Hozirgi kunda yangicha ijodiy fikrlaydigan, yuqori malakali, yuksak madaniyatli pedagoglarni tayyorlash jamiyatimiz oldida turgan asosiy vazifalaridan biridir. Yoshlarni barkamol inson bo'lib yetishishlarida ta'lim-tarbiya jarayonlaridagi islohatlarni yanada kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim konsepsiyasida shaxsni bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyojini hosil qilish va uni o'qishga o'rgatishga, ichki tajribasi, his-tuyg'ulari, tafakkuriga katta e'tibor qaratilgan. Bu boradagi ishlarning ahamiyatliligini Prezidentimiz quyidagicha ta'kidlagan edi: «Biz komil inson tarbiyasini davlat siyosatining ustivor sohasi deb e'lon qilganmiz. Komil inson deganda biz, avvalo, ongi yuksak, mustaqil fikrlay oladigan, xulq-atvori bilan o'zgalarga ibrat bo'ladigan bilimli, ma'rifatli kishilarni tushunamiz». Bu haqda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" va ta'limni isloh qilish borasidagi boshqa me'yoriy hujjatlarida ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va shu asosda intellektual salohiyatli ma'naviy barkamol avlodni shakllantirish davlat ahamiyatiga molik muhim masalalardan ekanligi ta'kidlangan. Ayniqsa, bu borada «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da «Xalqning boy intellektual merosi va umumbashariy qadriyatlar asosida, zamonaviy madaniyat, iqtisodiyot, fan, texnika va texnologiyalarning yutuqlari asosida kadrlar tayyorlashning mukammal tizimini shakllantirish O'zbekiston taraqqiyotining muhim sharti» ekanligi asoslangan. Texnologiya tushunchasi – tayyor mahsulot olish uchun ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llanadigan usul va metodlar majmui; shunday usul va metodlarni ishlab chiquvchi va takomillashtiruvchi fan sifatida ta'riflanadi. Texnologiyaning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, unda o'quv maqsadlariga erishishni

[illegible]folatlaydigan o'quv jarayoni loyihalashtiriladi va amalga oshiriladi. [illegible]nologik yondashuv, eng avvalo, tasvirlash emas, balki loyihalashtirilgan [illegible]tijalarni amalga oshirish imkonini beruvchi amaliy ko'rsatmali tuzilmada [illegible]z ifodasini topadi. Ta'limga texnologik yondashuv o'quv jarayonini o'zaro [illegible]viy bog'liq etaplar va amallarga ajratishni va bo'lishni; ta'limdan ko'zlangan [illegible]tijaga erishish uchun bajariladigan harakatlarni muvofiqlashtirish, [illegible]bosqichma-bosqich amalga oshirishni; loyihalashtirilgan ish va amallarning [illegible]barchasini bir xil tarzda bajarishni nazarda tutadi. Qayta takrorlanish [illegible]xususiyati tufayli ushbu tizim modul shakliga ega bo'lib, mazmunlar bilan [illegible]bo'ldirilgan va umumiy tarkibga bog'langan birliklar, ya'ni ta'limning umumiy maqsadi va mazmuni, o'quv maqsadi, o'qitish va baholash jamlamalaridan tashkil topadi. Amalda bu pedagogning qayta-qayta takrorlanuvchan harakatining algoritmi hisoblanadi. Ushbu algoritmning yangi bo'limlarda qo'llanishi o'quv jarayoni ko'lamini qamrab oladi. O'quv jarayonining barcha bosqichlarida butun tizimning asosiy texnologik jihati – o'quv jarayonining so'nggi natijalari bo'lgan o'quv maqsadiga erishishga yo'naltirilganligini ham kuzatish mumkin. Texnologik yondashuvni qo'llash qo'yilgan o'quv maqsadlariga erishishni kafolatlaydi. Bunda «XXI asr – intellektual asr»ning, ya'ni axborotlashgan jamiyatning faol ishtirokchilarini tarbiyalash eng muhim dolzrab muammolardan biri bo'lib, unda aqliy mehnatning rivojlanishini ta'minlovchi intellekt va bilimlar ro'yobga chiqariladi hamda iste'molda ulardan foydalaniladi. Ushbu muammo echimini hal etishda jamiyatni rivojlantirishning harakatlantiruvchi kuchi bo'lish, axborotlarni ishlab chiqish va undan rejalashtirilgan maqsadlarda samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Texnologik yondashuv doirasida yaratilgan didaktik loyihalash usullariga bo'lgan munosabat o'quv jarayonini samarali va ijodiy rejalashtirish, yangi fikrlar bilan boyitish, ularning natijalarini baholashga yordam beradi. Ta'limni boshqarishga tizimli yondashuv – boshqaruvchi, ya'ni o'qituvchining mavjud imkoniyatlari asosida tahsil oluvchilarga kerakli bilim, ko'nikma va malakalarni qo'yilgan maqsadga mos holda shakllantirish jarayonidir. Mo'ljallangan texnologiya tizimli yondashuvga asoslangan bo'lib, quyidagi ketma-ketlikda amalga oshiriladi: o'rganilayotgan fan bo'yicha Ma'lumotlarni tayyorlash; tayyorlangan ma'lumotlarni o'qitish uslubi va maqsadini e'tiborga olgan holda Ma'lum ketma-ketlikka keltirish; o'rganilayotgan mazmunni qo'llamoqchi bo'lgan pedagogik usullar nuqtai nazaridan tahlil qilish; pedagogik texnologiyalarni yaratilishining dastlabki bosqichiga oid maqsadni aniqlash; pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayoni ketm-ketligini ishlab chiqish; texnologiyalardan foydalanishga oid uslubiy tavsiyalar tayyorlash; texnologiyalarni qo'llash va erishilgan natijalarni bilim, ko'nikma va malaka tizimlariga ajratish; olingan natijalar bo'yicha sifat ko'rsatkichlarini aniqlash; ko'zlangan maqsadga erishilganlik darajasini aniqlab, baholash; ta'limni boshqarish jarayoni to'g'risida tegishli xulosalar chiqarish va boshqalar. Tajribalarning ko'rsatishicha, o'qituvchilarni tayyorlashda innovatsion

yondashuvlar qilishning yana bir ko'rinishi har qanday fan [illegible] berishda ma'naviy tarbiya vositalaridan foydalanish, ayniqsa [illegible] qadriyatlardan foydalanish o'zining ijobiy pedagogik samaralarini [illegible]

Adabiyotlar ro'yxati:

1.Karimov I.A. "Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz" – 7-tom. [illegible] O'zbekiston.

2.«Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» G'G' Oliy ta'lim (me'yoriy [illegible] uslubiy hujjatlar to'plami). –Toshkent. 2004. –12 b.

PEDAGOGIK ILMIY XODIMLAR TAYYORLASH JARAYONI UZLUKSIZLIGINI TA'MINLASH

SH.Kamolova – JDPI katta O'qituvchisi,

N.Po'latova, N.Axmedova – JDPI talabalari

Bugungi davr shuni ko'rsatib turibdiki, ta'lim tizimida asosiy vazifani pedagog bajaradi. Uning kasbiy mahorati, psixologiyasi, xulq atvori ta'lim tizimini sifatiga bilvosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bugun biz axborot asrida yashamoqdamiz, shunday ekan Ma'lumot almashinuvi jadallik bilan rivojlanib bormoqda, bunday davrda har qanday pedagog doimiy o'z mahoratini oshirib borishi, jamiyatimizda va jahonda sodir bo'layotgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlarni tahlil qila olishi va uni auditoriyaga yetkazib berish qobiliyatiga ega bo'lishi, o'zini ustida doimiy ishlashi, chet tillarni mukammal bilishi, yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanishni talab etadi.

Prezidentimiz I. Karimov "Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz faravonligini yuksaltirishdir" mavzusidagi Vazirlar Mahkamasining majlisidagi nutqida: "Biz farzandlarimizning nafaqat jismoniy va ma'naviy sog'lom o'sishi, balki ularning eng zamonaviy intellectual bilimlarga ega bo'lgan, uyg'un rivojlangan insonlar bo'lib, XXI-asr talablariga to'liq javob beradigan barkamol avlod bo'lib voyaga yetishi uchun zarur barcha imkoniyat va sharoitlarni yaratishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'yganmiz", – degan edi.

Uzluksiz ta'lim tizimida axborot muhitini yaratish va zamonaviy axborot texnologiyalari negizida ta'lim jarayonining axborotli ta'minotini rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining mazmun mohiyatini belgilaydi. Bu borada ta'lim muassasalarida yangi axborot va pedagogik texnologiyalar joriy etilishining tashkiliy – pedagogik nazariyalarini yaratish va bularga mos pedagogik, ilmiy-pedagogik kadrlarni tayyorlash zamonaviy pedagogikada muhim muammolardan biridir.

Ma'lumki oliy o'quv yurti (OO'Yu)ga muayyan mutaxasislik bo'yicha kirgan talaba to DTS bo'yicha kasbiy faoliyatga yo'naltirilgung qadar murakkab denamik jarayonning ishtirokchisi bo'ladi va bunday jarayona o'qituvchi – ta'limni boshqaruvchi – tadqiqotchi (ijodkor o'qituvchi)dan samarali ilmiy izlanishlar qilishni talab etadi. Bunday muhim pedagogik tadqiqotlarni qaralayotgan jarayonni tashkil etuvchilar va unga ta'sir etuvchilarni e'tiborga

[illegible]dan amalga oshirib bo'lmaydi. Bunda dastlab tadqiqot predmeti ta'lim-[illegible] jarayonining qaysi bo'g'iniga tegishli ekanigi aniqlanadi va shu asosda [illegible]xassislik yo'nalishlariga mos tadqiqot maqsadi aniqlanadi. Bundan keyin [illegible] rejasidagi fanlar bloklari, ular o'rtasidagi aloqadorlik va bu aloqadolikning [illegible] mutaxassislar kasbiy sifatlari (fazilatlari)dagi o'rni tahlil qilinadi.

Yo'nalish va rejalashtirigan mutaxassislikni tadqiqot manbai sifatida [illegible]lab bo'lgandan keyin quyidagicha mutaxassisni tayyorlash jarayonini [illegible]millashtirish omillari o'rganiladi: bo'lajak mutaxassislar tayyolrashga [illegible]umiy o'rta ta'lim maktablarida va o'rta maxsus kasb-hunar ta'limida [illegible]sil bo'lgan tayanch tushunchalar; talaba yashab turgan atrof-muhitdagi [illegible] bo'lgan tayanch tushunchalar; talaba yashab turgan atrof-muhitdagi mutaxassislik yo'nalishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar; mutaxassislik yo'nalishiga tegishli fan-texnika yutuqlar; o'qyv vositalari; o'quv usullari va shakllari hamda pedagogik innovatsiyalar. Bu jarayon talaba o'qishga kirga paytdan boshlab, OO'Yuni tugatgunga qadar muntazam ravishda e'tiborga olinadi. Bu jarayondagi har bir qadam natijasi talabaga bilim berish davomida nazorat qilib baholanib boriladi. Mazkur jarayonda bo'lajak ilmiy-pedagogik mutaxassislarni tayyorlashga qaratilgan harakatlar asosan birinchi kursdanoq boshlanadi. Jumladan, birinchi kursda refreat, aniq mavzu bo'yicha ma'ruza matni yozishga o'rgatish maqsadga muvofiq bo'lsa, ikkinchi kursdagi hisobot, kurs ishi hamda ilmiy anjumanlarga qatnashishga ma'ruza tezisini yozishni bilmog'i lozim. Uchinchi kursda esa refarat, ilmiy ma'ruza, kurs ishi, ilmi-uslubiy maqola va shu kabilarni tayyorlash ko'nikmalariga ega bo'lmog'i. Va shuningdek, ta'limning faol usullarini o'zlashtirib olgan bo'lishi kerak. nihoyat, to'rtinchi kursda talaba ilmiy xodim sifatida shakllana boshlashi kerak. u turli ilmiy anjumanlarga o'z ilmiy izlanishlari natijalari bilan qatnashishi mumkin va bular asosida malakaviy bitiruv ishlarini tayyolrashi kerak.

Talabaga ta'sir etilgan (butun OO'Yuda o'qish davomida) ta'lim-tarbiya vositalari, shakllari va ayniqsa, ta'limga innovatsion yondoshuvlar bo'lajak ilmiy-pedagogik xodimlarni shakllantirishda muhim asos bo'lib, ular bitiruvchida mustahkam kasbiy bilim, ko'nikma va malakalar (BKM) ni hosil qiladi. Ushbu kasbiy bilim, ko'nikma va malakalar DTSdagi talabalarni hisobga olgan holda nazorat qilinadi va baholanadi. Bu jarayon talabada shakllangan BKMni DTS talabalari bilan taqqoslash orqali amalga oshiriladi va shuning bilan bir qatorda bitiruvchida shakllangan kasbiy fazilatlar ham aniqlanadi hamda bular asosida kasbiy qaoliyatga tavsiyalara, ya'ni "Mehnat bozori"ga yo'llanma beriladi.

Demak, ilmiy-pedagogik xodimlarning kasbiy faoliyatida ilmiy-tadqiqot ishlari bilan shug'ullanishi ular mustaqil ishlarining asosiy harakatlantiruvchi omili hisoblanar va ular ilmiy-tadqiqot ishlarini kasbiy faoliyatga tayyorgarlik bosqichidanoq, ya'ni OO'Yuda o'qib yurgan davrlarning dastlabki paytlaridlanoq boshlar ekan ta'lim-tarbiya jarayonining keyingi bosqichlarida uzluksiz va izchil ravishda davom ettiradi, ikengaytiradi, rivojlantiradi. Bu boarada ilmiy-pedagogik xodimdan talab qilinadigan quyidagi jihatlar ham bor. Ular: pedagogik, kasbiy va ijtimoiy jihatdan bilimdonlikka erishishdir.

N. Uralova., G. Umrzoqova. Some questions of training of oral speech 326
С.Жумабоев., А.Қаршиев. Олий таълимда ўқув жараёнини инвацион технологиялар асосида ташкил килиш методологияси 327
У.Э. Маматкулова., У.Э. Эргашев. Таълим жараёнига ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш 329
G'.S. Bozorov., F.P. Raxmonkulov., A.Sh. Raxmatov. Ta'lim va tarbiya jarayonlari sifatini oshirishda multimedianing o'rni va ahamiyati 331
М. Усмонов., У. Эргашев. Мультимедиа технология ва уни масофавий таълимга татбик этиш 334
М.У. Адашева. Замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиб педагогик-биомеханик назоратни амалга ошириш имкониятлари 336
М.У. Адашева., О.Ж. Аллаев. Илмий тадкикот материаллари билан ишлашда замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш 338
Р.Т. Казоков., А.О. Отабеков. Инновацион таълимда мультимедиали иловалар яратиш боскичлари 340
А.Махамматов. Таълимда "замонавий дарс" тушунчаси мазмунига оид мулохазалар 342
Г. Жалматова. Интерактивные методы обучения как средство формирования ключевых компетенций 345
D.L. G'oibnazarova. Ingliz tilini o'qitishda o'qituvchi nutq madaniyatining tutgan o'rni va roli 348
O. O`ralova., K. Pardaeva. Milliy an'ana va qadriyatlar talabalar ongiga singdirishning redagogik asoslari 351
А.Урмонов. Формирование информационной культуры личности и ее значение в современных условиях 354
Н. Гулмуродов. Таълим фалсафаси ва унинг мазмун моҳияти 356
N. Xosilbekov. O'qituvchi muloqot madaniyati 358
Sh. Mamarasulov. Mustaqil ta`limni tashkil etishning o'ziga xos tomonlari 359
A. Abdualimov. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nafosat tarbiyasini shakllantirish 361
S. Keldibekov. O'quvchilarning huquq va burchlari 363
Ш.Камолова., Д.Каршибоева., Н.Дўстназарова. Психология фанларини ўкитишда компьютерлаштириш муаммоси 365
D. Qarshiboyeva., Z.Z.Xolmatov., A.A.Sulaymonov. O'qituvchining kasbiy sifatlarini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni 367
Sh.Shakarboyeva., U.Usanov., A.Ravshanova. Ta'lim jarayonida innovatsion yondoshuv davr talabi 370
Sh.Kamolova., N.Po`latova., N.Axmedova. Pedagogik ilmiy xodimlar tayyorlash jarayoni uzluksizligini ta'minlash 372
О.Абулкосимов., С.Адилов. Миллий кадриятларнинг ўкувчилар маънавий маданиятни шакллантиришдаги ўрни 274
A.A. Boltayev. Yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash 376
Н.Хонтўраев. Мустакил таълимнинг аҳамияти 378
M.A.Sherboboyev. Gender va feminizm: falsafiy tahlil 382
М. Орифова. Кеча ким эдик-у, бугун ким бўлдик 384
М. Орифова. Саломнинг салмоғи 385
Z. Sanakulova. Ta'lim jarayonida elektron adabiyotlarning ahamiyati 386

БАДИИЙ ИЖОД ВА ТАРЖИМА

Дилором Ходжиметова. Аёл касоси 390
И. Ёкубова. Перевод рассказа Саида Ахмада «Йўғон тепа» 399
G.X. Karimova. A.P.Chexov "Amaldorning o`limi" asari tarjimasi 401
Э. Шабакаева. Перевод рассказа Саида Ахмада «Ошковок. 2» 403
Мадина Анорбоева:
Армон карвни 404
Соғинч 404
Аросатда колган севгим 405
Ой тахти 405
Арзанда юрак арзи 406
Аёллар номидан 406
Учгим келади 407
Зоминимга таърифим 407
Шабакаева Эльвина:
«Весна» 408
«Навруз» 409
«Внимание для мамы» 409
«Любовь» 410
«Жизнь – игра» 410
«Мирок» 411
«Мамы» 411
Хамдамова Зухра:
Искусство гобелена 412